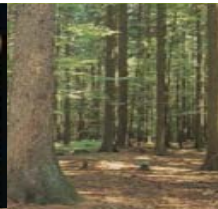
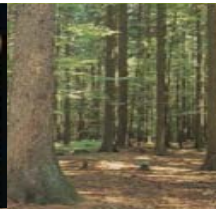

Algemene Vereniging Inlands Hout

Algemene Vereniging Inlands Hout:

vereniging van
ondernemers in bos en hout

Typen ondernemers bij de AVIH:

- adviesbureau
- bosbouwaannemer
- (exploiterende) rondhouthandel
- rondhoutverwerkende industrie

voor:

biomassa, loofhout, naaldhout, populier

AVIH leden Partners van bosbezitters

Werken voor drie

1

Wij oogsten hout voor de boseigenaar

2

Wij voorzien de houtindustrie van
duurzaam geproduceerde grondstoffen

3

Wij helpen de maatschappij aan goed
verzorgde bossen

met

sprekende resultaten

1

Dankzij aandacht voor prijs en prestatie

2

Door zorgvuldige behandeling van bos,
boom en natuur

3

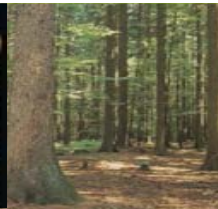
Met respect voor mens en dier

www.avih.nl

AVIH
Algemene Vereniging Inlands Hout
Postbus 186
3990 DD Houten
tel. 030-6930040
fax 030-6925045
e-mail info@avih.nl

KANSEN VOOR BIOMASSA

10 november 2009

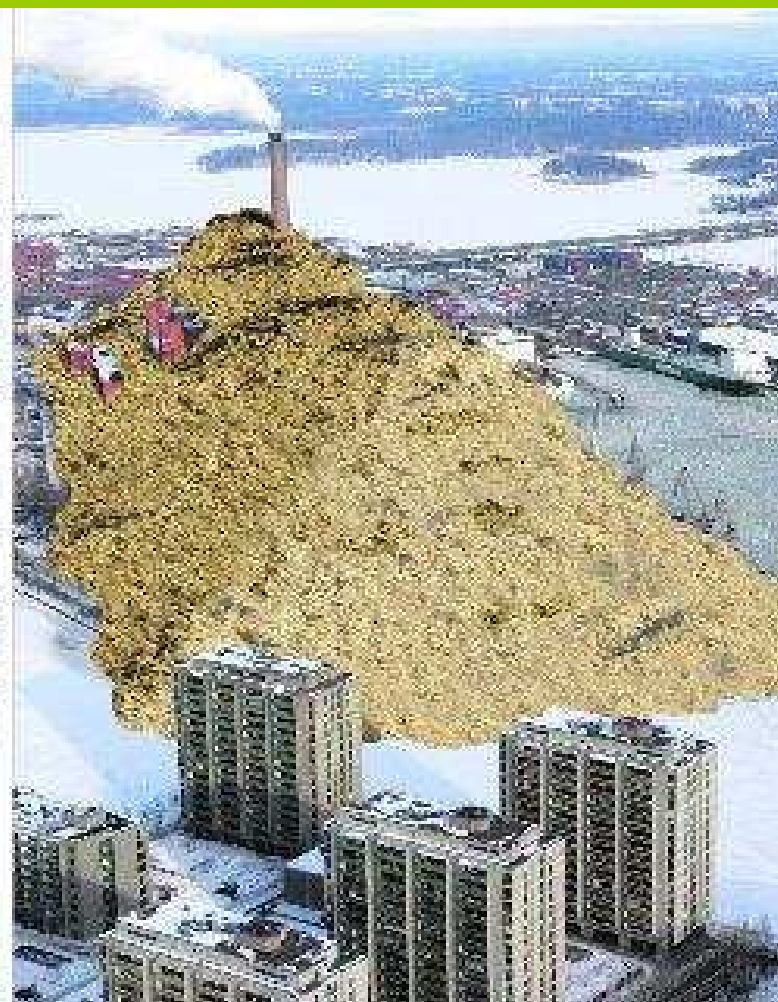
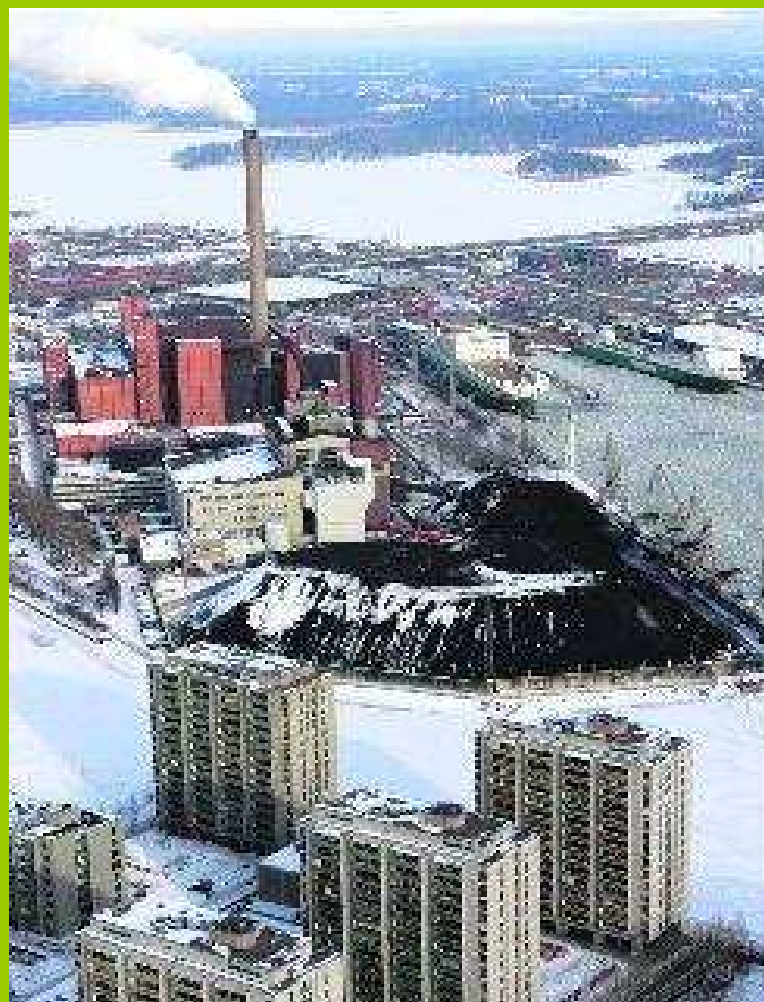
Kees Boon

Biomassa: realistisch doel of niet?

aanbod 2020

vraag 2020

in miljoen m³ (z.s.)

200 – 260

extra oogst 70-80

import 40

oud hout 50

355 – 370
huidige oogst

tekort
25%

340 – 420
energie

720
- 800

± 380
papier
en hout

Biomassa uit natuur, bos, landschap en de houtketen

Biomassa Forum

Nieuwe energie voor het klimaat: Werkprogramma Schoon en zuinig

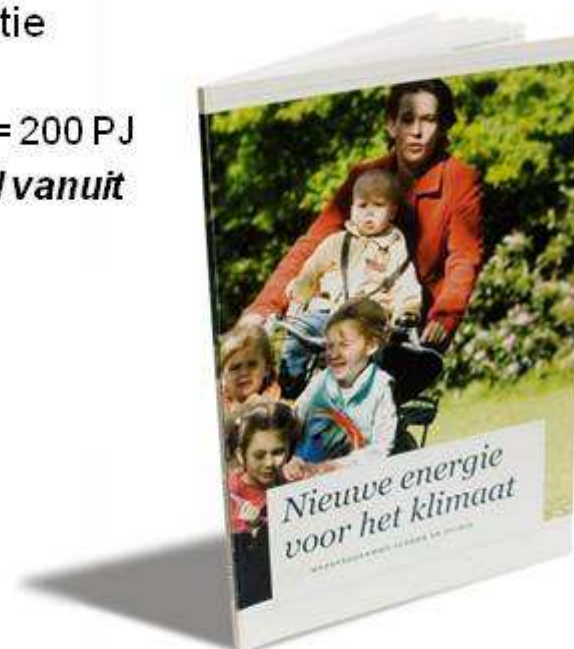
30% minder CO₂ uitstoot t.o.v. 1990.

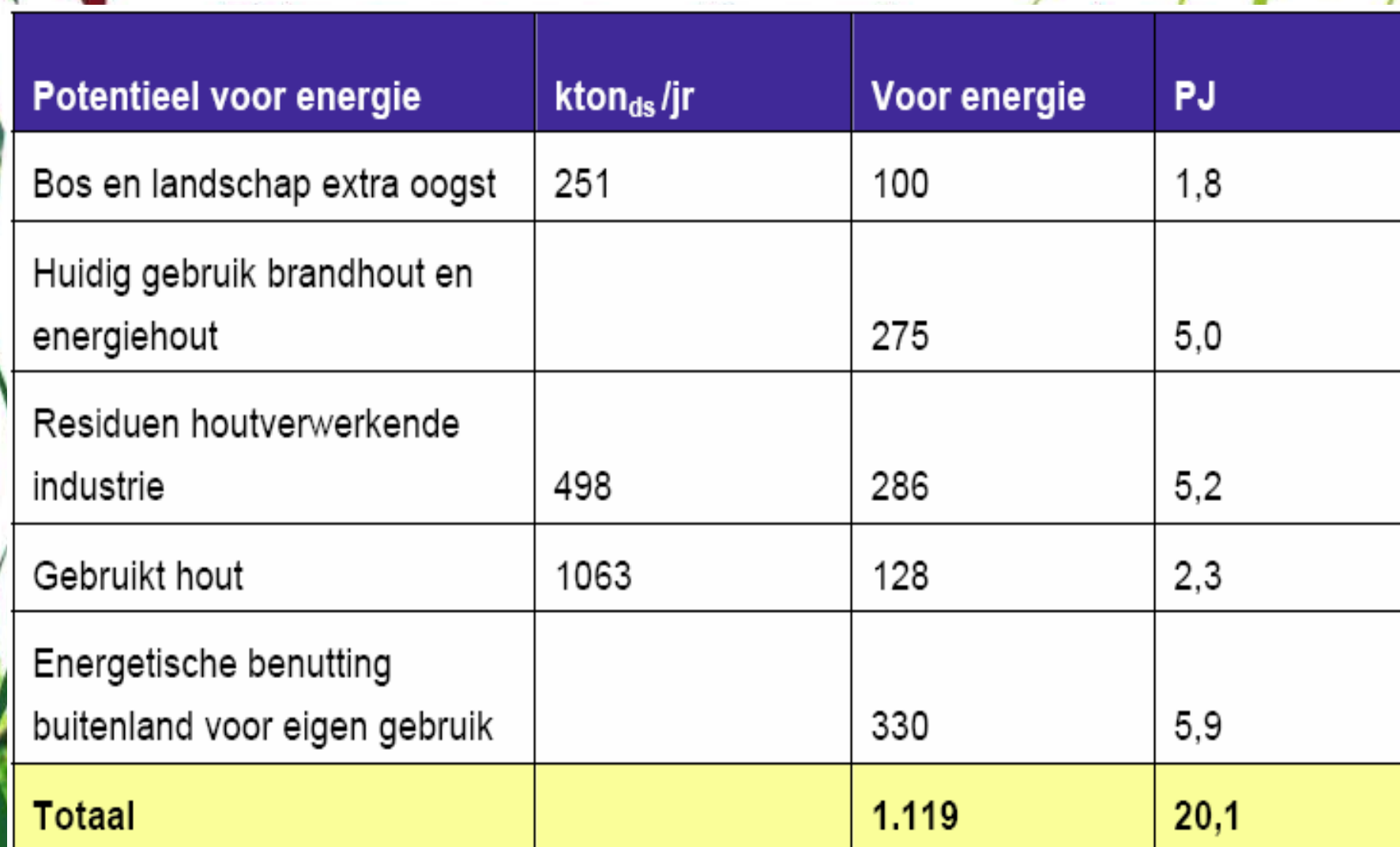
2% energiebesparing per jaar i.p.v. 1%.

20% van de totale energieproductie
duurzaam=576 PJ

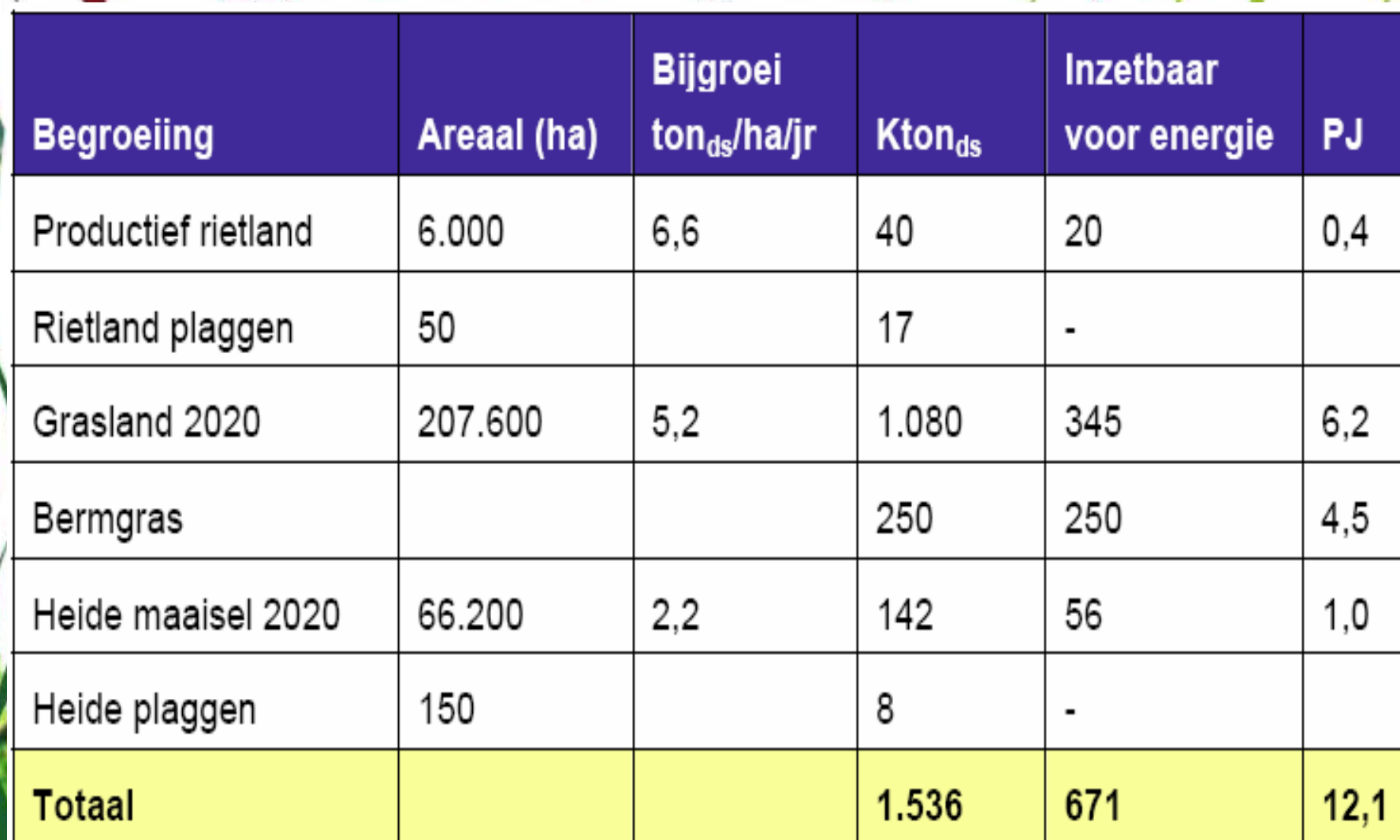
1/3 daarvan geleverd door LNV= 200 PJ

**1/6 van LNV bijdrage geleverd vanuit
NBLH-sector.= 32 PJ**

Potentieel voor energie	kton _{ds} /jr	Voor energie	PJ
Bos en landschap extra oogst	251	100	1,8
Huidig gebruik brandhout en energiehout		275	5,0
Residuen houtverwerkende industrie	498	286	5,2
Gebruikt hout	1063	128	2,3
Energetische benutting buitenland voor eigen gebruik		330	5,9
Totaal		1.119	20,1

Begroeiing	Areaal (ha)	Bijgroei ton _{ds} /ha/jr	Kton _{ds}	Inzetbaar voor energie	PJ
Productief rietland	6.000	6,6	40	20	0,4
Rietland plaggen	50		17	-	
Grasland 2020	207.600	5,2	1.080	345	6,2
Bermgras			250	250	4,5
Heide maaisel 2020	66.200	2,2	142	56	1,0
Heide plaggen	150		8	-	
Totaal			1.536	671	12,1

Potentieel houtachtige biomassa

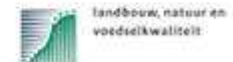
PRODUCTIE

OOGSTBAAR DEEL

HUIDIGE OOGST

TE MOBILISEREN

//// = energie

INTENSIEVE VEEHOUDERIJ

AGRARISCH DAGBLAD WOENSDAG 21 MEI

ONDERNEMER & BEDRIJF

Dick Schieven en Marieke Storteler verwarmen de helft van hun bedrijf met een houtkachel. Schieven: "Het stuit me tegen de borst om nuttige producten te verbranden." Foto Paulus Maessen

Kachel op houtsnippers geeft kuikens echte goede start

Paprikakwekerij Vink Sion

Ontdekkingsreis naar klimaatneutrale WKK

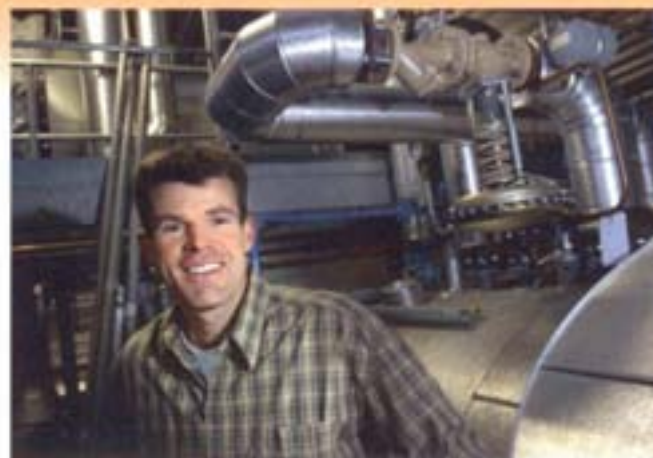
Een blauwdruk voor zijn hooitgestookte warmtekrachtinstallatie bestaat niet. Paprikateler

Jaap Vink koos voor pionieren en niet voor de bewezen techniek van de aardgas-WKK.

Dankzij 'vergeten kennis' levert een geavanceerd apparaat nu warmte voor de paprika's en stroom aan het elektriciteitsnet, met snoeihout als duurzame energiebron.

Widde tussen 7,5 hectare kas staat aan De Bodde in het Noord-Friese Beetgum een gebouw van 20 bij 30 meter en elf meter hoog. De constructie omvat het 'warme hart' van het bedrijf: een warmtekrachtinstallatie (WKK). Waar gangbare WKK's aardgasgestookt zijn, is de energiebron van dit apparaat snoeihout, een klimaatneutrale biobrandstof.

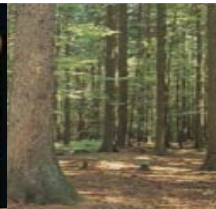
DE houtsnipper bestaat
niet

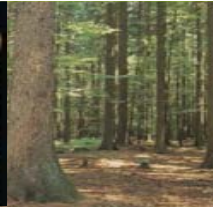

DE biomassacentrale bestaat niet

- verbranden
  - vergassen
  - vergisten
  - biofuels
- bij/meestook in kolencentrale
  - woonwijk
  - bedrijven
  - huishouden

verschillen in
verbrandingsinstallatie

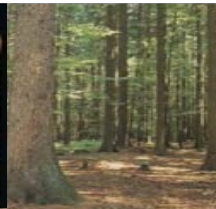
Biomassacentral
e

opwerking

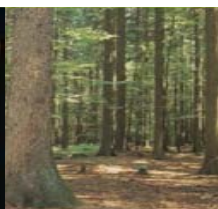
Biomassaproduct
nt

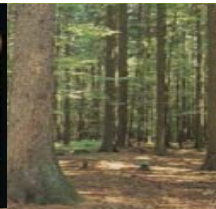
(bijna) Elke centrale
heeft eigen technische
specificaties van
brandstof

oplossing
?

normen !

CEN/TS 14588:2003	Solid biofuels - Terminology, definitions and descriptions
CEN/TS 14774-1:2004	Solid biofuels - Methods for determination of moisture content - Oven dry method - Part 1: Total moisture - Reference method
CEN/TS 14774-2:2004	Solid biofuels - Methods for the determination of moisture content - Oven dry method - Part 2: Total moisture - Simplified method
CEN/TS 14774-3:2004	Solid biofuels - Methods for the determination of moisture content - Oven dry method - Part 3: Moisture in general analysis sample
CEN/TS 14775:2004	Solid biofuels - Method for the determination of ash content
CEN/TS 14778-1:2005	Solid biofuels - Sampling - Part 1: Methods for sampling
CEN/TS 14778-2:2005	Solid biofuels - Sampling - Part 2: Methods for sampling particulate material transported in lorries
CEN/TS 14779:2005	Solid biofuels - Sampling - Methods for preparing sampling plans and sampling certificates
CEN/TS 14780:2005	Solid biofuels - Methods for sample preparation
CEN/TS 14774-2:2004	Solid biofuels - Methods for the determination of moisture content - Oven dry method - Part 2: Total moisture - Simplified method
CEN/TS 14918:2005	Solid Biofuels - Method for the determination of calorific value
CEN/TS 14961:2005	Solid biofuels - Fuel specifications and classes
CEN/TS 15103:2005	Solid biofuels - Methods for the determination of bulk density
CEN/TS 15104:2005	Solid biofuels - Determination of total content of carbon, hydrogen and nitrogen - Instrumental methods
CEN/TS 15105:2005	Solid biofuels - Methods for determination of the water soluble content of chloride, sodium and potassium
CEN/TS 15148:2005	Solid biofuels - Method for the determination of the content of volatile matter
CEN/TS 15149-1:2006	Solid biofuels - Methods for the determination of particle size distribution - Part 1: Oscillating screen method using sieve apertures of 3,15 mm and above
CEN/TS 15149-2:2006	Solid biofuels - Methods for the determination of particle size distribution - Part 2: Vibrating screen method using sieve apertures of 3,15 mm and below
CEN/TS 15149-3:2006	Solid biofuels - Methods for the determination of particle size distribution - Part 3: Rotary screen method
CEN/TS 15150:2005	Solid biofuels - Methods for the determination of particle density

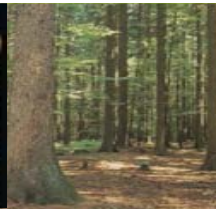
Nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid eist andere normen

- bedrijf
- subsidiegever

Normgevingsproces nog lang niet afgerond

Techniek: - CEN / TC 335 – solid biofuel
- NNI 310029 vaste biobrandstoffen

MVO: - GGL, FSC, PEFC, 'Cramer criteria',
NTA 8080

Technische eisen aan “houtsnippers”

- shredder materiaal of chips
- deeltjesgrootte (P)

- chemische samenstelling
- vochtgehalte (M)
- asgehalte (A)
- gewicht kg/m^3

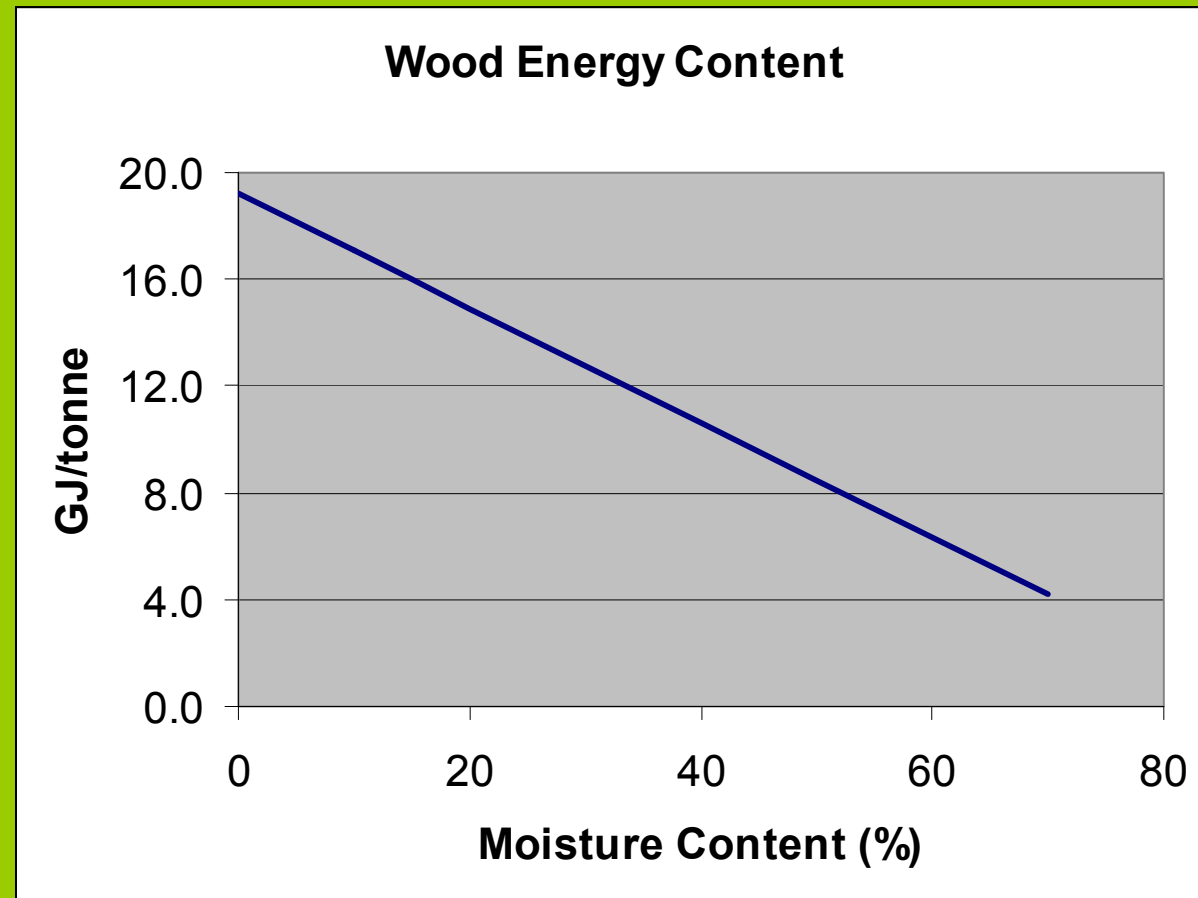
met òf zonder schors,
naalden, bladeren,
zand

pr EN 14961-1 / NTA
8003

Hoe droger hoe beter !
(méér waard in calorïën en dus in €)

Vochtgehalte

- Het vochtgehalte bepaalt waar de chips gebruikt kunnen worden
- Het vochtgehalte bepaalt of de chips opgeslagen kunnen worden
- Maximum vochtgehalte wordt uitgedrukt in M klassen met 5% intervallen, bijv. M30, wat betekent minder dan 30 % vocht

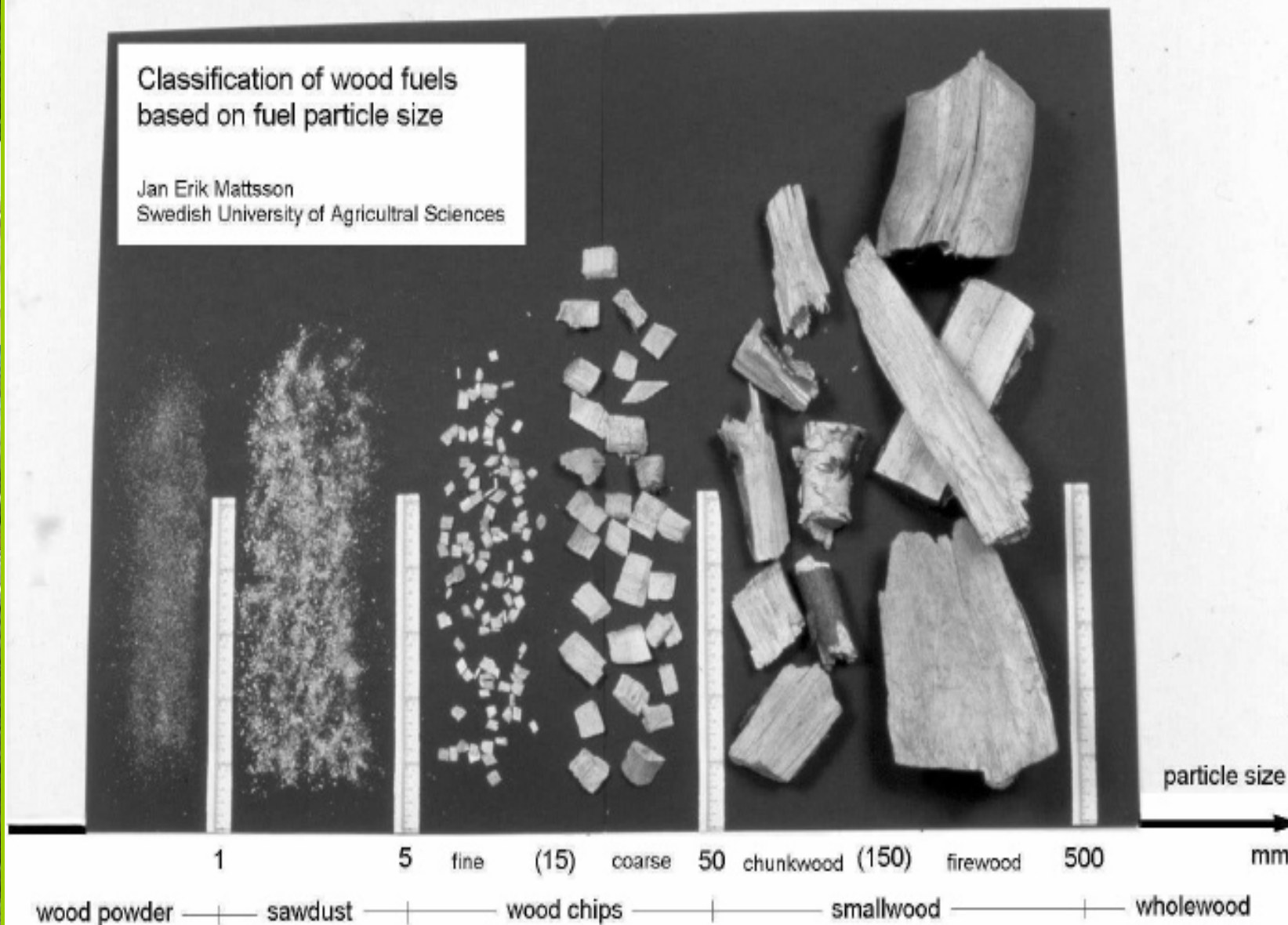
Goede en slechte grove chips

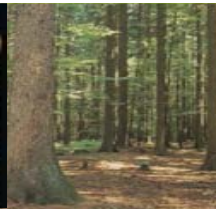

Classification of wood fuels based on fuel particle size

Jan Erik Mattsson
Swedish University of Agricultural Sciences

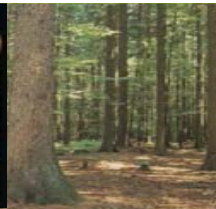

Grootteverdeling en 'groot' of 'klein'

- Kleine installaties hebben fijne chips nodig met fijne deeltjes en geen grove delen: **P16**
- Medium installaties kunnen grotere chips hanteren, maar nog steeds beperkte hoeveelheid grove delen: **P45**
- Grote stadverwarminginstallaties hebben grove chips nodig met een laag aandeel fijne : **P45 of P63**
- WKK wil graag grove chips hebben met een redelijk aandeel fijne deeltjes en weinig grove delen: **P45 of P63**

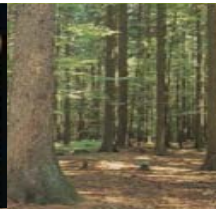

Naalden in biomassa?

Liever geen **groene** chips:

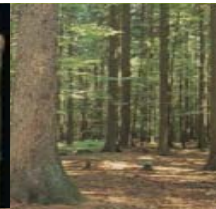
- Naalden verhogen het aandeel vliegias en veroorzaken problemen in de rookgasfilters
- Naalden hebben een hoge inhoud aan plantevoedingsstoffen, dus beter achterlaten in het bos
- Naalden vallen na een zomer drogen van de boom

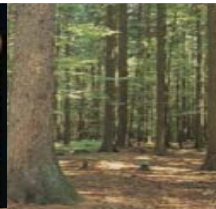
Asgehalte

- Normale boschips hebben een asgehalte van 1-1,5 % (A1.5)
- Als er materiaal wordt gechipt waarop gereden is kan dat hoger worden tot wel 5 % (A6.0) of meer
- Tuinafval kan tot 15 % as bevatten, vanwege aarde (A10.0+)
- As is erg duur om van af te komen
- As zou kunnen worden gebruikt als bemesting in het bos na eerste dunning

Asgehalte van chips

hout zonder schors	< 0,5% as
hout met schors	< 1 % as
hout m.s. + takken/naalden as	< 1,5%
stobben, tuinafval	< 6 % as
hergebruikt hout	< 10% as

Volumedichtheid

- Alle houtsoorten hebben min of meer dezelfde verbrandingswaarde (Q) per ton droge stof
- De volumedichtheid (BD) van fijnspar hele boom chips van 45 % vochtgehalte is in de grootte orde van 300 kg/ m^3
- De volume dichtheid (BD) van beuken chips van 45 % vochtgehalte is in de grootte orde van 500 kg/ m^3

Prijsberekening van geleverde hout brandstoffen

© Pieter D. Kofman 2008

Prijs	€18,50	€/MWh	Rondhout koopprijs	€20,00	€/m ³	kg ds/m ³ vast
Prijs	€5,14	€/GJ	Transport rondhout	€3,00	€/m ³	naaldhout 200 (bijv. spar, den, lariks, douglas)
Houtsoort	naaldhout		Transport/versnipper verlies	0,0	%	spar 380
Volume dichtheid	400	kg/m ³ vast	Versnipperen	€2,00	€/m ³ chips	den 420
m ³ chips/m ³ vast	2,63		Snipper transport	€2,00	€/m ³ chips	loofhout 500 (bijv. beuk, eik, esdoorn, berk, es)
						wilgen 380
O.W.R.	0,0	%	Opslag periode	6	maanden	populier 380
			Rente	0,0	% pm	eigen getal 300 ratelpopulier houtsoort aangeven

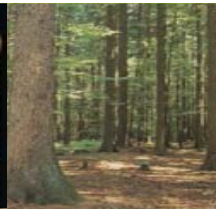
Vochtgehalte	Energie inhoud		Eenheden per ton		Verkoopprijs eenheid		Kostprijs	Winst per eenheid	
%	GJ/ton	MWh/ton	m ³ /ton	m ³ chips/ton	€/ton	€/m ³ chips	€/ton	€/ton	€/m ³ chips
8	17,47	4,85	2,30	6,05	€89,77	€14,83	€77,11	€12,66	€5,50
10	17,04	4,73	2,25	5,92	€87,55	€14,79	€75,43	€12,11	€5,38
15	15,95	4,43	2,13	5,59	€81,99	€14,66	€71,24	€10,74	€5,06
20	14,87	4,13	2,00	5,26	€76,43	€14,52	€67,05	€9,37	€4,69
25	13,79	3,83	1,88	4,93	€70,87	€14,36	€62,86	€8,00	€4,27
30	12,71	3,53	1,75	4,61	€65,31	€14,18	€58,67	€6,63	€3,79
35	11,63	3,23	1,63	4,28	€59,74	€13,97	€54,48	€5,26	€3,24
40	10,54	2,93	1,50	3,95	€54,18	€13,73	€50,29	€3,89	€2,60
45	9,46	2,63	1,38	3,62	€48,62	€13,44	€46,10	€2,53	€1,84
50	8,38	2,33	1,25	3,29	€43,06	€13,09	€41,91	€1,16	€0,92
55	7,30	2,03	1,13	2,96	€37,50	€12,67	€37,72	-€0,21	-€0,19
60	6,22	1,73	1,00	2,63	€31,94	€12,14	€33,53	-€1,58	-€1,58

Aktueel vochtgehalte

31,6	12,36	3,43	1,71	4,50	€63,53	€14,12	€57,33	€6,20	€3,62
------	-------	------	------	------	--------	--------	--------	-------	-------

Zie gebruiksaanwijzing

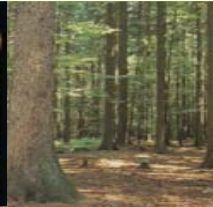
data invoegen
drop down menu - item kiezen
berekende getallen

Wat is duurzaam ?

- Cie Cramer → NTA 8080 (maart 09) → SDE 2010
- EC hernieuwbare energie (RED nov. 2010)
- Bosbeheer: FSC / PEFC
- Green Gold Label (Essent)
- Laborelec (Be)

BRD: wetgeving

Voorgeschiedenis

- Publieke en politieke ongerustheid over duurzaamheid biomassa voor energietoepassingen

- Instelling commissie duurzaamheid biomassa (commissie Cramer)
  - Duurzaamheidscriteria
  - Stakeholderbenadering

Cramer criteria

- Broeikasgasbalans (bijdrage aan CO₂ emissiereductie)
- Geen concurrentie met voedsel, lokale energievoorziening, medicijnen en bouwactiviteiten
- Biodiversiteit (geen aantasting waardevolle systemen)
- Welvaart (geen negatieve effecten op economie)
- Welzijn (arbo, mensenrechten, e.d.)
- Milieu (geen negatieve effecten op bodem, water en lucht)

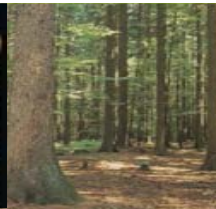

Minister Van der Hoeven over SDE (20-02-09) aan 2^e Kamer

“Toetsingskader voor duurzame biomassa
2007

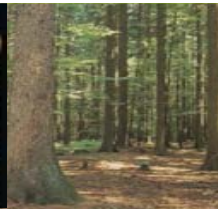
(zie Cramer) wordt technische norm (NTA
8080) die wordt toegepast bij openstelling
SDE 2010 om te voorkomen dat biomassa
inzet leidt tot risico's t.a.v. duurzaamheid”

NTA 8080

(vrijwel) niet van toepassing voor
reststromen met 'verwaarloosbare waarde'
zoals bijv. schors, snoeihout, tak/top hout.

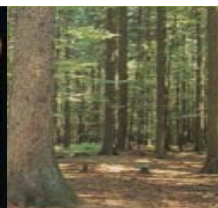
Wèl eisen aan: broeikas gasbalans
(CO₂ tool)
                                     en bodemkwaliteit

duurzaam bosbeheer

duurzaam bosbeheer

De markt staat niet stil

Biomassa is toekomst